

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

**Střední průmyslová škola strojnická Olomouc,
tř.17. listopadu 49**

**Výukový materiál zpracovaný v rámci projektu
„Výuka moderně“**

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0205

Šablona: III/2 Český jazyk, umění a kultura

Sada: 3

Číslo materiálu v sadě: 14

**Tento projekt je spolufinancován Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem
České republiky**

Název: **Číslovky I**

Jméno autora: Mgr. Marta Skopalíková

Předmět: Český jazyk, umění a kultura

Jazyk: čeština

Klíčová slova:

číslovky

dělení a druhy číslovek

skloňování číslovek

pravopis číslovek, jazykovědná terminologie

příbuzné jazyky

Cílová skupina: žák 16 – 19 let

Stupeň a typ vzdělání: 3. ročník, střední odborné

Typ interakce: kombinovaná

Druh výukového zdroje: Výklad

Pracovní list

Očekávaný výstup:

Žák si zopakuje a systematizuje dosavadní teoretické znalosti učiva. Rozpozná jednotlivé druhy číslovek v textech různého charakteru. V písemném i mluveném projevu užívá číslovky ve správném tvaru. Dokáže pracovat s normativní příručkou nebo odbornou publikací, orientuje se v nich podle obsahu nebo rejstříku. Využije znalostí cizích jazyků a porovná tvary vybraných zájmen v jednotlivých jazycích. Zařadí základní evropské jazyky do soustavy jazyků. Zopakuje si základní pojmy odborné jazykovědné terminologie.

Metodický list/anotace

Digitální učební materiál je tvořen teoretickou výkladovou částí, která zpracovává definici, dělení, druhy a skloňování číslovek. Cílem této části je systematizovat a zopakovat učivo. Žáci si zopakují dosavadní znalosti získané na základní škole, pro upevnění učiva pracují s normativní příručkou nebo odbornou publikací, popř. s elektronickými zdroji informací. Druhá část DUM – pracovní list – má motivační charakter, žáci si formou jazykově zaměřené doplňovačky a tajenky procvičí cizojazyčné názvy základních číslovek a odborné jazykovědné pojmy. Cvičení mohou být zadána individuálně nebo jako práce ve dvojicích, popř. skupinách. Vyučující hodnotí správnost a rychlost řešení. Samotné procvičení problematiky číslovek následuje v DUM č. 15 sady 3.

Vytvořeno: 06. 11. 2012

Výklad

Číslovky

1. Definice, dělení a mluvnické kategorie

Číslovky jsou mluvnický druh, kterým je ve v textu vyjádřen číselný význam, vyjadřují počet, pořadí, množství apod. Číslovky řadíme k ohebným slovním druhům, z mluvnických kategorií u nich určujeme vždy mluvnickou kategorii pádu, u některých číslo a rod. Užití číslovek se řídí gramatickými pravidly (skloňování a pravopis číslovek).

Z hlediska větné stavby plní číslovky funkci

- **přívlastku shodného** (Na veletrhu byl slavnostně přivítán tisící návštěvník.)
- **doplňku** (Jako třetí člen výpravy měl i jistá práva a výsady).
- **předmětu** (Byl vždy hladový, snědl toho za tři.)

2. Dělení a druhy číslovek

Podle označení počtu:

- **určité** (deset, pátý, šestero, dvakrát ...)
- **neurčité** (několik, několikrát, několikanásobně ...)

Druhy číslovek

- **základní** (deset, několik, osmina)
- **řadové** (pátý, kolikátý, potřetí)
- **druhové** (čtvero, dvoje)
- **násobné** (několikrát, třikrát, vícenásobný)

3. Skloňování číslovek

- jako přídavná jména podle vzoru mladý nebo jarní (první, druhý, několikanásobný)
- jako podstatná jména (sto, tisíc, miliarda ...)
- číslovka **jeden jako ten** (jedna žena, jeden muž, jedno dítě)
- číslovky **dva, oba** – zachovávají tvary tzv. duálu

	rod mužský	rod ženský a střední
1. pád	<i>dva, oba</i>	<i>dvě, obě</i>
2. pád	<i>dvou, obou</i>	<i>dvou, obou</i>
3. pád	<i>dvěma, oběma</i>	<i>dvěma, oběma</i>
4. pád	<i>dva, oba</i>	<i>dvě, obě</i>
5. pád	<i>dva, oba</i>	<i>dvě, obě</i>
6. pád	<i>dvou, obou</i>	<i>dvou, obou</i>
7. pád	<i>dvěma, oběma</i>	<i>dvěma, oběma</i>

- číslovky **tři, čtyři**

	tři	čtyři
1. pád	<i>tři</i>	<i>čtyři</i>
2. pád	<i>tří</i>	<i>čtyř</i>
3. pád	<i>třem</i>	<i>čtyřem</i>
4. pád	<i>tři</i>	<i>čtyři</i>
5. pád	<i>tři</i>	<i>čtyři</i>
6. pád	<i>třech</i>	<i>čtyřech</i>
7. pád	<i>třemi</i>	<i>čtyřmi</i>

Pozn.:

Varianta ve 2.p. *třech, čtyřech* je hovorová.

V 7. pádě u párových orgánů lidského těla se tvary číslovek přizpůsobují.
zvíře se čtyřma nohama   X   stůl se čtyřmi nohama

- složené číslovky skloňujeme každou zvlášť

např.: *s třemi sty sedmdesáti dvěma korunami, dvou stý padesátý odkaz*

4. Pravopis číslovek

- Každou číslovku složeného výrazu píšeme a skloňujeme zpravidla zvlášť, např. s pěti sty osmi účastníky.
Pozn.: na peněžních dokladech píšeme dohromady, např. stodvacettři korun.
- Za řadovými číslovkami píšeme tečku.
např.: Za vlády Karla IV. byla v Praze založena Karlova Univerzita.

Pracovní list

1. Srovnajte jazykovou podobu základních číslovek v češtině s jinými jazyky. Podle svých schopností přiřaďte cizojazyčné výrazy k českým názvům a určete cizí jazyk. Všimněte si hláskové podobnosti příbuzných jazyků. Číslovky uvádějte pro počítatelný předmět v mužském rodě (jeden pán).

un	zehn	pět	für	otto	neuf	desať	tři	ten	dva
pět	sedem	one	dva	uno	nine	fünf	devět	sedm	dix
tri	devět	cinque	quatre	neun	nove	šest	sept	jeden	tre
sette	two	trois	jeden	acht	osem	deset	seven	sei	eins
sechs	due	drei	huit	five	šest	three	štyri	čtyři	eight
dva	deux	zwei	osm	sieben	dieci	quattro	cinq	six	four

2. Jaké události nebo společenské okolnosti si vybavíte při přečtení následujících číslovek?

1914

1212

8. 5. 1945

1620

1348

20. 7. 1969

007

20. 7. 1969

**3. Doplňte do tajenky odborné jazykovědné a literárně vědné termíny. Řešení
tajenky je latinský výraz pro číslovky.**

				1.															
				2.															
3.																			
			4.																
				5.															
					6.														
				7.															
			8.																
				9.															

1. Opakování stejného slova na začátku veršů nebo větných celků
2. Nadávka, hanlivý výraz cizím slovem
3. Zájmena latinsky
4. Básnický výraz cizím slovem
5. Označení mluvy společenské spodiny, záměrem je utajení skutečnosti
6. Zastaralý výraz cizím slovem
7. Profesní mluva cizím slovem
8. Opakování stejného slova na konci větných celků nebo veršů
9. Nářeční výraz cizím slovem

Řešení

1. Doplnovačka – názvy základních číslovek v evropských jazycích

un	zehn	pět	für	otto	neuf	desať	tři	ten	dva
pět	sedem	one	dva	uno	nine	fünf	devět	sedm	dix
tri	devět	cinque	quatre	neun	nove	šest	sept	jeden	tre
sette	two	trois	jeden	acht	osem	deset	seven	sei	eins
sechs	due	drei	huit	five	šest	three	štyri	čtyři	eight
dva	deux	zwei	osm	sieben	dieci	quattro	cing	six	four

čeština: jeden, dva, tři, čtyři, pět, šest, sedm, osm, devět, deset

slovenština: jeden, dva, tri, štyri, päť, šest, sedem, osem, devät', desať

angličtina: one, two, three, four, five, six, seven, eight, nine, ten

němčina: eins, zwei, drei, für, fünf, sechs, sieben, acht, neun, zehn

francouzština: uni, deux, trois, quatre, cinq, six, sept, huit, neuf, dix

italština: uno, die, tre, quatro, cinque, sei, sette, oto, nove, dieci

2. Historické události a společenské souvislosti

1914 – 1. světová válka

26.9.1212 – Zlatá bula sicilská (privilegium, které uznalo dědičnou královskou hodnost českým panovníkům)

8. 5. 1945 – konec 2. světové války v Evropě

1620 – bitva na Bílé hoře, následná rekatolizace a germanizace Českých zemí

1348 – založení Karlovy univerzity

007– tajný britský agent, fiktivní postava vytvořená spisovatelem Flemingem

20. 7. 1969 – 1. přistání člověka na Měsíci, americký program Apollo, kosmonaut Armstrong

3. Tajenka

				1.	A	N	A	F	O	R	A					
				2.	V	U	L	G	A	R	I	S	M	U	S	
3.	P	R	O	N	O	M	I	N	A							
				4.	P	O	E	T	I	S	M	U	S			
				5.	A	R	G	O	T							
				6.	A	R	C	H	A	I	S	M	U	S		
				7.	S	L	A	N	G							
				8.	E	P	I	F	O	R	A					
				9.	D	I	A	L	E	K	T	I	S	M	U	S

Doporučená studijní literatura:

B. Havránek, A. Jedlička: Stručná mluvnice česká

D. MAŠKOVÁ: Český jazyk - edice MATURITA

O. Mužíková: Odmaturuj z českého jazyka

Použité zdroje:

MUŽÍKOVÁ, Olga, Barbora MARKVARTOVÁ, Lenka KLUSÁČKOVÁ a Eleonora JEŘÁBKOVÁ. *Odmaturuj z českého jazyka*. 2. vyd. Brno: Didaktis spol. s r. o., 2002. ISBN 80-86285-36-7.

MAŠKOVÁ, Drahuše. *Český jazyk - edice MATURITA*. 1. vyd. Třebíč: Petra Velanová - VYUKA.cz, 2005. ISBN 80-902571-5-1.

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká*. 16. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1981.

PROKOP, Vladimír. *Čítanka k Literatuře 19. a počátku 20. století (od romantiků po buřiče)*. 1. vyd. Sokolov: O. K. - Soft, 2004.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Zlat%C3%A1_bula>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/Apollo_11>

<http://cs.wikipedia.org/wiki/James_Bond>

